Kabe’deki Hz. İsa figürü

Bu konu, İslam’da tasvir yasağı (resim ve heykel), putperestlikten monoteizme geçiş ve Hristiyanlıkla ilişkiler açısından tartışmalıdır. Aşağıda, Arap âlimlerin kitapları, yorumları, İslam tarihi kaynakları ve Kilise (Hristiyan) kaynaklarından derlenmiş derin bir araştırma sunulmaktadır.

SEBAHATTİN ÇELEBİ FRANKFURT

Rivayete göre, Hz. Peygamber Kâbe'ye girer, tüm resimleri silme emri verir, ancak elini Hz. İsa ve annesi Meryem'in resminin üzerine koyarak *"Elimin altındaki hariç tüm resimleri silin"* der. Bu rivayet, öncelikle 9. yüzyıl tarihçisi Ebu'l-Velid el-Ezrakî'nin *(ö. 837 civarı)* Ahbâru Mekke *(Akhbār Makka)* adlı eserinde yer alıyor.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisine göre Hz. Muhammed bu görevi Hz. Ali'ye vermişti.

Hz. Peygamber'e kâtiplik ve vahiy kâtipliği yapmış, Hudeybiye Antlaşması'nı da o yazmıştı. Evs, Hazrec ve Tay kabilelerinin taptıkları putlarla, Mekke'nin fethinden sonra Kâbe'deki putları imha etme görevi Hz. Ali'ye verilmişti.

Rivayet, Tâbiîn'den Musâfi' b. Şeybe'ye *(ö. 101-110 H./719-728 civarı)* dayanır, ancak isnad *(nakil zinciri)* çeşitli kaynaklarda farklılık gösteriyor.

Musâfi b. Şeybe b. Osman'dan gelen bu rivayet şöyledir: *"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: 'Ey Şeybe! Elimin altındakiler dışında Kâbe'deki bütün resimleri sil (kazı).' Şeybe dedi ki: Elini kaldırdığında altında İsâ b. Meryem ve annesi (Meryem)'nin resimleri vardı."*

Burada Peygamberin Ey Şeybe'den resimleri silmesi istendiği aktarılırken, diğer anlatımlarda, putların imhası görevinin Hz. Ali'ye verildiği aktarılıyor.

Hadis aktarım silsilesindeki bazı kopukluklar nedeniyle *“zayıf”* kabul edilen bu hadis, Kütüb-i Sitte veya Buhari gibi hadis kitaplarına alınmadı.

Musâfi b. Şeybe bir tâbiî olup Hz. Peygamber'i görmemişti ve aralarında hadisi nakledecek bir sahabî yoktu.

Bu konu, İslam'da tasvir yasağı *(resim ve heykel)*, putperestlikten monoteizme geçiş ve Hristiyanlıkla ilişkiler açısından tartışmalı bulunmakla beraber, bazı kaynaklarda doğru olabileceğine dair yaklaşımlar sergileniyor. Aşağıda, Arap âlimlerin kitapları, yorumları, İslam tarihi kaynakları ve Kilise *(Hristiyan)* kaynaklarından derlenmiş derin araştırmalar, tartışmalı bir hikayeyi tarafsız olarak sunmayı amaçlıyor

Araştırma, rivayetin otantikliği, tarihî bağlamı ve yorumlarını kapsıyor. Kaynaklar arasında çelişkiler elbette bulunuyor ancak; bazı âlimlerin rivayeti zayıf *(da'îf)* veya uydurma gördüğü aktarılırken, diğerlerinin tarihî ve yaşanmış bir olay olarak kabul ettikleri de aktarılıyor.

Bu konuyu derinlemesine incelemek istediğimizde Hristiyanlığın Arap topraklarındaki geçmişine de bakmamız gerekiyor.

Hristiyanlık muhtemelen 4. yüzyılda, Geç Antik Çağ döneminde Arabistan'a girdi ve 5. yüzyıla gelindiğinde önemli bir varlık kazandı. Yeni Ahit'te, Elçilerin İşleri 2:11'de Pentikost günü Kudüs'te bulunan Araplardan bahsedilmesi, Hristiyanlığın erken dönemde Arap topluluklarına ulaştığını gösterir.

Necran'da kiliseler, manastırlar ve şehitler anıtı *(martyria)* inşa edildi. En önemlisi, katledilen Hristiyanların anısına inşa edilen ve *"Necran Kâbe'si"* olarak bilinen şehitler anıtıydı. Bu yapı 40 yıl boyunca hac merkezi olarak kullanıldı.

Arap Âlimlerin Kitapları ve Rivayetin Kaynakları

Rivayet, öncelikle el-Ezrakî'nin Ahbâru Mekke eserinde detaylı olarak aktarılır. Bu kitap, Mekke'nin tarihini ve Kâbe'nin yapısını anlatan en eski kaynaklardan biridir. Ezrakî, ailesinin Mekke'de uzun süre yaşamış olması nedeniyle yerel rivayetlere erişim sağlamıştır. Eserinde rivayet şu şekilde geçer:

- Ezrakî, İbn Ebî Necîh'ten, babasından, Huveytib b. Abdiluzzâ'dan nakleder: *"Fetih günü Hz. Peygamber Kâbe'ye girdi, bir bez istedi, ıslattı ve resimlerin silinmesini emretti. Elini Hz. İsa ve annesinin resminin üzerine koydu ve 'Her şeyi silin, elimin altındaki hariç' dedi."* Ezrakî ayrıca, Kâbe'nin yıkılmadan önce Hz. İsa ve Meryem'in bir temsîlini *(timthâl)* gördüğünü belirten rivayetler aktarır: *"Dâvûd b. Abdurrahmân'dan, Amr b. Dînâr'dan: Kâbe yıkılmadan önce içinde Hz. İsa b. Meryem ve annesinin temsîlini gördüm."*

Diğer Arap âlimlerin kitaplarında da benzer nakiller bulunuyor:

Şemseddin ez-Zehebî (ö. 1348): Siyeru A'lâmi'n-Nübela adlı eserinde rivayeti aktarır ve isnadını kabul eder. Zehebî, rivayeti Şâfiî geleneği içinde sorunlu görmez ve erken İslam dönemine *(8. yüzyıl)* dayandırır. Zehebî'ye göre, bu rivayetler Hz. Peygamber'in Hristiyan ikonlarına saygı gösterdiğini gösterir.

İbn İshâk (ö. 767): Sîretü'n-Nebi adlı biyografisinde Kâbe'deki resimlerin kaldırıldığını anlatır, ancak Hz. İsa ve Meryem'in resminin korunduğunu belirtir. Bu, rivayetin erken kaynaklarda yer aldığını doğrular.

el-Buhârî (ö. 870): *“Sahîh-i Buhârî”* gibi hadis külliyatlarında genel olarak resim yasağı hadisleri yer alır *(örneğin, "Resim yapanlar cehennemde azap görecek")*, ancak Kâbe olayı spesifik olarak aktarılmaz. Buhârî, resim malzemelerini *(boya, vs.)* tartışır ve Hz. Peygamber'in Kâbe'ye girdiğini doğrular.

Modern derlemeler: Rivayeti Ezrakî'den aktarır, ancak isnadını inceler. Örneğin, İslamweb'te rivayet *"zayıf"* olarak nitelenir, çünkü zincirde zayıf raviler *(örneğin, Yezîd b. Iyâz)* var.

Bu konu, Ahmed b. Hanbel'in Musned'inde ve Ebu Davud'un Sunen'inde bulunmakta. Ahmed b. Hanbel *(780-855)*, İslam tarihinin en önemli âlimlerinden biri ve dört büyük Sünni mezhepten biri olan Hanbeli Mezhebi'nin kurucusudur. En meşhur eseri, yaklaşık 27-30 bin hadis içeren devasa bir hadis koleksiyonu olan El-Müsned'dir. *(Musned-i Ahmed)*

Hadisleri sahabilere göre düzenlemiştir. El-Müsned, altı temel hadis kitabından *(Kütüb-i Sitte)* sonra gelen en önemli hadis kaynağı kabul edilmekte.

Arap Âlimlerin Yorumları (Tefsir ve Şerhler)

Arap âlimler, rivayeti İslam'da tasvir yasağı bağlamında yorumlar. Genel görüş, resimlerin *(özellikle canlı varlıkların)* yasak olduğu yönündedir, ancak bu rivayet istisna olarak tartışılır:

Zayıflık Tartışmaları: Birçok hadis âlimi, rivayeti *"da'îf"* veya *"münker" (kabul edilemez)* görür. Harras al-Aqida gibi sitelerde, rivayetin isnadı zayıftır ve Hz. Peygamber'in tüm resimleri kaldırdığı genel hadislerle çelişir *(örneğin, "Tüm resimleri silin" emri)*. Bazıları, rivayetin uydurma olduğunu savunur, çünkü Kâbe'de heykel değil, duvar resimleri vardı ve